

SHAUN TAN

NEIL GAIMAN'IN ÖNSÖZÜYLE

DESEN

Sakayan Kemikler

ŞAKIYAN KEMİKLER

© 2019, Tudem Yayın Grubu

1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

Görsel Hakları © 2015, Shaun Tan

Önsöz © 2016, Neil Gaiman

Giriş Yazısı © 2015, Jack Zipes

Masallar, Jack Zipes'in *Grimm Masalları* adıyla İngilizceye çevirdiği eserden kısaltılıp uyarlanmıştır.

İlk baskı 2015 yılında, Avustralya'da *The Singing Bones* adıyla Allen & Unwin tarafından gerçekleştirilmiştir.

KURGU VE HEYKELLER: Shaun Tan

TÜRKÇELEŞTİREN: Emili İlemre

EDİTÖR: Ayşegül Utku Günaydın

DÜZELTİ: Hilâl Aydın

GRAFİK UYGULAMA: Aynur Sarıbüyük

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.

Eskişehir Yolu 40. km Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara

Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Eylül 2020 (2000 adet)

ISBN: 978-605-5678-91-3

Yayınevi sertifika no: 45041

Matbaa sertifika no: 48083

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DESEN, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. AŞ'nin tescilli markasıdır.

Sakıyan Kemikler

SHAUN TAN

ÖNSÖZ
NEIL GAIMAN

GİRİŞ YAZISI
JACK ZIPES

Vida'ya

İÇİNDEKİLER

Önsöz <i>Neil Gaiman</i>	7
Grimm Kardeşler Nasıl Başarılı Oldu? <i>Jack Zipes</i>	13
Grimm Masalları ve Şakıyan Heykeller	21
Sonsöz <i>Shaun Tan</i>	173
Masalların Özetleri	175
Sanatçının Notu ve Teşekkür	192

ÖNSÖZ

Neil Gaiman

Kaydedenler ve aktaranlar tarafından basitleştirilen, kumsaldaki taşlar gibi köşeleri sürtünmekten yuvarlanmış, anlatıldıkça aşınan hikâyeler vardır. Her bir hikâye suyun üzerinde sektirmek ya da bir düşmanımızı yurmak için kusursuz ebatta ve ağırlıktadır.

Halk öyküleri fıkralar gibidir; bir kökenleri varsa bile bizim için artık yok olmuştur. Barlarda, evlerde, tarlalarda ya da kamp ateşlerinin etrafında anlatıldıkça zamanları gelir geçer, tarihte bir belirip bir kaybolurlar.

Grimm Kardeşler bu halk öykülerini ve masalları topladılar. Onları kaydedip baştan yazdılar, bazen değiştirdiler, sterilileştirdiler ama ömürlerini anlamlandıran, ölümlelerinden sonra bile hatırlanmalarını sağlayacak eserlerin, çok sevdikleri Alman grameri ve filolojisi üzerine yazdıkları ağır ciltler değil de, arkadaşları ve ailelerinin onlar için topladığı, aslen işçilerin ve ninelerin anlattığı, yetişkinler için yayımlasalar da geçerliliklerini çocuklar arasında bulan bu masallar olacağını bilemezlerdi.

Nasıl ki fıkra kitabındaki bir fıkra, bir meddahın hevesli izleyicilere fısıltılarla, detaylarla ve nidalarla anlattığıyla aynı fıkra değilse, Grimm Kardeşler'in topladığı masallar da artık gerçek masallar değildi. Onlar artık sadece birer izlek, motif ve hatırlatıcıydılar.

İnsanların hikâyelere ihtiyacı vardır. Bu bizi, biz yapan şeylerden biridir. Hikâyelerin peşine düşeriz çünkü onlar bize çok fazla şey katarlar, bize hem kaçış yolu sağlarlar hem de onlar sayesinde öğreniriz. Bizi eğlendirirler ve değiştirirler, tıpkı binlerce yıldır eğlendirdikleri ve değiştirdikleri gibi.

Grimm Kardeşler'in masalları daha önce de resimlendi (hatta resimsiz versiyonları daha azdır) ama hiç bu şekilde yorumlanıp sunulmamıştı.

Bu kitaptaki eserler, Grimm Kardeşler'in külliyatından bir masalı çağıran, belki de uyandıran heykellerin fotoğrafları. Her biri yazar ve sanatçı Shaun Tan'ın elinden çıktı.

Shaun'la neredeyse yirmi yıl önce Perth'te bir bilimkurgu kongresinde tanıştık ama onunla tanışmamı hayal meyal hatırlıyorum. Sessiz ve utangaçtı. Sonraki her Avusturalya seyahatimde onu biraz daha iyi tanıma fırsatı buldum. Shaun da bu sırada ona sürekli kendimi tanıtmama alıştı. Her seferinde daha önce tanıştığımızı söylerdi. O bir sanatçı, yazar ve yönetmen. Olağandışı ve nadir bir bakış açısına sahip bir insan. Her zaman kelimelerden tasarruf ederek, bazen de kelimesiz hikâyeler yaratır ve size hem nasıl dışlandığınızı hem de nasıl memnuniyetle karşılandığınızı hissettirmeyi başarır. Her nasılsa yabancı hissedersiniz ama aynı zamanda yerinizi ve aidiyetinizi de bulmuşsunuzdur.

Shaun Tan, Melbourne'de yaşar. Sakin bir gülümsemesi vardır. İsmi sadece arada bir doğru söylememi umursamaz gibi görünür.

Oğlum üç aylık. Dünyaya kocaman, mavi gözlerle bakıyor ama dünyayı her şeyden çok ağızla deneyimliyor. Ağzı onun gözleri ve ağzına attığı her şeyin tadını aldığı kadar görüyor on-

ları. Çocuklukta bunun böyle olduğunu unutmuştum ama küçük bir çocuğunun olması evreni ağızla keşfetmenin nasıl bir şey olduğuna dair anıları insanın aklına yeniden getiriyor: kumsaldaki çakıl taşlarının tuzlu tadını, plastik bir düğmenin veya kemiğin sertliğini...

Shaun Tan'ın heykellerinin en büyük üstünlüğü dokunma duyusuna hitap etmesidir. Sanki çok eski çağlarda, bu hikâyeler ilk anlatıldığı zamanlarda yapılmışlar hatta belki de hikâyelerden çok daha eskiymiş gibi görünüyorlar.

Bu heykellerde muziplik ve hayal gücü var. Shaun'un, renkleri çarpıcı bir şekilde nasıl kullandığına ve kullanmayı tercih etmediğine tanık oluyoruz. Ama hepsinin üzerinde o dokunma duyusu var. Bu heykellere dokunmak, elime almak istiyorum. Karanlıkta yürürken onları avuçlarımda sıkmak, cebime koymak ve bana güven verdiklerini hissetmek istiyorum.

Grimm Masalları'ndaki kötü adamlar, kadın kahramanlar, hayvanlar ve çocuklar birey değildir. İnsan bile sayılmazlar. Hikâye başlamadan önce bir varlıkları, bittikten sonra bir hayatları yoktur. Onlar basitçe, sadece hikâyenin devam edebilmesi için gereken detaylarla işlenmiş tiplerdir. Biri cesurdur, biri güzeldir, biri korku nedir bilemeyecek kadar aptaldır, biri eşlerini öldürmüştür, biri kardeşlerini lanetten kurtarmak için gece yarısı mezarlıktan turp toplayacaktır.

Yani, garip bir biçimde, onları herhangi belirgin bir tasvirle anlatmaya çalışmak yanlış olacaktır. Gündoğumundan bile güzel bir prensesin çizimi aklımızda beliren prensese benzemeyecektir. Son iki yüzyıldır bu masalları resimleyen sanatçılar bize kişisel tasvirlerini sundular. Edmund Dulac'ın rengârenk sarayları ya da

Kay Nielsen'in gökyüzü ve hayvanları, Arthur Rackham'ın eğri büğrü, insanı tutacak gibi duran ağaçları gibi... Ama hepsinin de çizdiği figürler belirgin insanlardı, dünyayı daha karmaşık ve belki de resimledikleri masallardan daha güzel görüyorlardı.

Shaun Tan, burada başka bir şey yapıyor, daha temel bir şey. Heykelleri hiçbir şeyi tanımlamıyor, sadece önerilerde bulunuyor. Betimlemiyor, ima ediyorlar. Onlar kendilerince birer hikâye; klasik illüstrasyonun olması gerektiği gibi zamanda donmuş gibi değiller. Bunlar yeni, çok daha derinlikli çalışmalar. Hikâyelerden seçilmiş anlar gibi değiller, aksine bu heykeller, hikâyelerin kendisi.

Bu kitap, içinde nasıl oluyorsa dünyaları taşıyan, dokunulabilir formların basit fotoğraflarından oluşuyor. Bu eserlerin, masalların aslına bire bir uygun olduğu söylenemez. Onun yerine baş döndürücü derecede düşseler; boyutları göreceli, şekilleri değişken (Hansel ile Gretel karınlarını doyururken şekerden kulübenin üzerinde yükselen cadıya; upuzun saçlarıyla aynı zamanda kulenin kendisi olan Rapunzel'e bakın). "Elleri Olmayan Kız"daki kanatlı ve kolsuz heykeller kadar gri ve soyut da olabilirler, "Kumarbaz Hans"ta Ölüm'ün üzerine oturup beklediği farklı meyveler veren ağaç kadar renkli de; Rumpelstiltskin'i sembolize eden gülen yaratık kadar kâbusumsu da olabilirler; "Binkürk"ün kadın kahramanını saklayıp koruyan kürkün altındaki narin bacak kadar etkileyici ve savunmasız da.

Hepsi burada sizin için toplanmışlar; Grimm Masalları'nı, bildiğim kadarıyla daha önce kimsenin yapamadığı kadar zamansız ve kusursuz bir karanlık ve aydınlık karışımıyla yansıtıyorlar.

Shaun Tan, bende bu hikâyeleri elimde tutma isteği uyandırıyor; onları parmaklarımla okşamak, çatlaklarına, kıvrımlarına ve köşelerine dokunmak istiyorum. Onları elime alıp alışılmadık açılardan incelemek, ağırlıklarını hissetmek istiyorum. Bana, yol açabilecekleri tahribatı merak ettiriyorlar, birine bir hikâyeyle vursam canı ne kadar acır diye düşündürüyorlar.

Bu resimler, hikâyeleri ağızıma atma isteği uyandırıyor, sonunda istemeden de olsa onları kelimelerle geri tüküreceğimi bilerek.

GRIMM MASALLARI
VE
ŞAKIYAN HEYKELLER

KURBAĞA KRAL

“Ah evet,” dedi prenses. “Kuyunun dibindeki biricik altın topumu getirirsen, sana ne istersen veririm!” Ancak içinden, *Ne saçmalıyor bu salak kurbağa!*, dedi. *Tek yaptığı bütün gün suda oturup diğer kurbağalarla vıraklamak. Bir insanın onunla arkadaş olabileceğini nasıl düşünür ki?*

“Grimm Kardeşler’in masalları daha önce de resimlendi ama hiç bu şekilde yorumlanıp sunulmamıştı. Shaun Tan, bu masalları daha önce kimsenin yapamadığı kadar kusursuz bir karanlık ve aydınlık karışımıyla yansıtıyor.”

Neil Gaiman

desenyayinlari.com.tr

DesenYayinlari.Tudem

desenyayinlari

ISBN: 978-605-5678-91-3

